

## ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

### Α. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο σκληρός, ο αδίστακτος δεσποτισμός στη διακυβέρνηση των λαών είναι **γνώριμο** φαινόμενο στην ιστορία τής ανθρωπότητας και από την άποψη αυτή οι χρόνοι μας δεν μπορούν να διεκδικήσουν το προνόμιο τής πρωτοτυπίας. Αλλά και δεν υστερήσαμε καθόλου σε μεγάλης κλίμακας δείγματα του είδους. (Μέτρο του «μεγάλου» εδώ ή φρίκη των εγκλημάτων). Και μόνο τρία ονόματα να βάλουμε στο νου μας: Μουσολίνι, Χίτλερ, Στάλιν, φτάνουν να μάς δώσουν το ρίγος. Το πρόβλημα για κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο είναι πως ευδοκιμεί στον πλανήτη μας αυτή ή τερατώδης, ή επικίνδυνη πανίδα. Πως, από καιρό σε καιρό, εμφανίζονται σέ όλα τα γεωγραφικά πλάτη και σε όλες περίπου τīs μορφές κοινωνίας πότε μεγάλοι και φοβεροί δυνάστες και πότε μικροί και γελοίοι, τυραννίσκοι (εξίσου θρασεείς και κακοποιοί οι δεύτεροι όπως και οι πρώτοι) πού επωφελούνται από τīs ιστορικές περιστάσεις, κάθονται στον τράχηλο ενός έμφοβου ή αλλόφρονα λαού και τον βασανίζουν. Μήπως πρόκειται όχι για μίαν απλή εκτροπή, αλλά για ένα χρόνιο **νόσημα**, από το οποίο πάσχει και θα εξακολουθεί να πάσχει ό οργανισμός του ανθρώπινου γένους; Μήπως, καθώς από τη φύση τους υπάρχουν φρόνιμοι και φιλήσυχoi, ειρηνικοί και συνεργατικοί πολίτες, έτσι γεννιούνται και δεσποτικοί χαρακτήρες, φίλαρχοι και φανατικοί, στενόκαρδοι και βίαιοι, πού όταν επιβούν στην εξουσία με το δόλο και τη συνωμοσία γίνονται μάστιγες του λαού, τούς οποίους κακή τη μοίρα κυβερνούν;

Είναι άραγε μέσα στον γενότυπό του, στα κύτταρα της βιολογικής καταβολής του «γραμμένος» ο αυταρχικός χαρακτήρας του δεσποτικού, του φανατικού και **αδιάλλακτου** ανθρώπου; Οι ψυχολόγοι και οι κοινωνιολόγοι του καιρού μας, πού μέσα στα τελευταία τριάντα χρόνια μελέτησαν συστηματικά το θέμα, αποκλείουν το βιολογικό έδαφος, τις οργανικές ρίζες αυτής τής ανωμαλίας και τείνουν να την αποδώσουν στις ψυχολογικές επιδράσεις της ανατροφής και του κοινωνικού κλίματος. Ο Th. Adorno και οι συνεργάτες του στην περιώνυμη για τη μεθοδολογική της πρωτοτυπία ερευνά τους («The Authoritarian Personality» Νέα Υόρκη, 1950) καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η αυταρχική προσωπικότητα είναι προϊόν των εμπειριών πού αποκτά ο άνθρωπος στα πρώτα χρόνια της ζωής του. Οι αυστηροί και καταπιεστικοί γονείς, που απαιτούν από τα παιδιά τους απόλυτη υποταγή, προκαλούν στην ψυχή τους ισχυρά συναισθήματα δυσφορίας και αντιπάθειας που στρέφονται κατόπι προς κάθε μορφή εξουσίας και κατασταλάζουν σε συμπλέγματα ένοχής και κατωτερότητας. Τα καταπιεσμένα συναισθήματα βρίσκουν διέξοδο στην εχθρότητα και στη βίαιη εκδήλωσή της απέναντι σέ πρόσωπα ευπρόσβλητα, επειδή είναι ασθενέστερα ή **υποδεέστερα**. Έτσι σχηματίζεται, ένας σκληρός, μονοκόμματος και υπεροπτικός χαρακτήρας πού διψάει και επιδιώκει με την καταδυνάστευση των άλλων να «πάρει πίσω» τη δική του καταπίεση και ταπείνωση.

Με τη διάγνωση αυτή συμφωνούν λίγο ως πολύ (με μικρές ή μεγάλες αποκλίσεις και παραλλαγές) οι εγκυρότεροι σύγχρονοι ερευνητές. Εάν εξερευνήσομε — λέγουν — τι κρύβεται πίσω από την επιφάνεια ενός αυταρχικού χαρακτήρα, θα βρούμε την ανασφάλεια και το άγχος ενός ψυχικά τραυματισμένου, «αλλοτριωμένου» ψυχοκοινωνικά ανθρώπου. «Κάθε απόπειρα για δημοκρατική εξέλιξη απομακρύνεται όσο η αλλοτρίωση του ανθρώπου **μεγεθύνεται**. Η αναζήτηση και ή πρακτική εφαρμογή δημοκρατικών προτύπων συμπεριφοράς προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, ήρεμη σκέψη, ικανότητα αυτοκριτικής και περιθώρια — κίνητρα αυτόνομης δράσεως. Επάνω απ' όλα όμως προϋποθέτει δομή ισορροπημένης προσωπικότητας, απαλλαγμένη από τα άγχος, το φόβο και την ανασφάλεια, άτομο ικανό να διαχειρίζεται την ατομικότητά του και να ξέρει να χρησιμοποιεί την

ελευθερία του». «Με αυτή την έννοια μπορούμε να πούμε ότι ένας αλλοτριωμένος άνθρωπος είναι ένας υποψήφιος αυταρχικός» (Π. Τερλεξής, σελ. 82-83).

**Ε.Π. Παπανούτσος, Το δίκαιο της πυγμής (Διασκευασμένο απόσπασμα)**

### Παρατηρήσεις

**A.1. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων (ΣΩΣΤΟ-ΛΑΘΟΣ):**

- α) Ο δεσποτισμός στη διακυβέρνηση των λαών αποτελεί διαχρονικό φαινόμενο.
- β) Οι τύραννοι εκμεταλλεύονται καταστάσεις και αναλαμβάνουν την εξουσία κυβερνώντας αυταρχικά.
- γ) Σύμφωνα με τους ψυχολόγους ο αυταρχικός χαρακτήρας έχει βιολογικές ρίζες.
- δ) Τα καταπιεσμένα συναισθήματα των παιδιών μετατρέπονται σε εχθρότητα και βία απέναντι σε πιο αδύναμα άτομα.
- ε) Ο αλλοτριωμένος άνθρωπος έχει πολλές πιθανότητες να γίνει αυταρχικός χαρακτήρας.

**Μονάδες 5**

**A.2. Ποιοι παράγοντες σύμφωνα με τον Παπανούτσο ευθύνονται για την αυταρχική συμπεριφορά των ανθρώπων;(50-60 λέξεις)**

**Μονάδες 10**

**B.1. Ποια είναι η λειτουργικότητα των ερωτημάτων στην πρώτη παράγραφο του κειμένου; (Μήπως πρόκειται... κακή τη μοίρα κυβερνούν;)**

**Μονάδες 5**

**B.2. Να βρείτε τον κυρίαρχο τρόπο πειθούς στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου (Είναι άραγε μέσα στον γενότυπό του ... και ταπεινώση.)**

**Μονάδες 5**

**B.3. γνώριμο, νόσημα, αδιάλλακτου, υποδεέστερα, μεγεθύνεται. Να γράψετε τα συνώνυμα των παραπάνω λέξεων του κειμένου.**

**Μονάδες 5**

**Γ. «Το πρόβλημα για κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο είναι πως ευδοκιμεί στον πλανήτη μας αυτή ή τερατώδης, ή επικίνδυνη πανίδα.». Σε ένα σύντομο άρθρο (200-250 λέξεις) που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας να αναφερθείτε στους κινδύνους που ελλοχεύουν για την ανθρωπότητα από την ευδοκίμηση τέτοιων αυταρχικών ηγετών; Πώς μπορεί η παιδεία να βοηθήσει τη νέα γενιά να διαμορφώσει ένα υγιή και ισορροπημένο χαρακτήρα;**

### Λογοτεχνικό κείμενο

**Κόστα Καρυωτάκης**

Το ποίημα ανήκει στην ποιητική συλλογή “Ελεγεία και Σάτιρες”, που εκδόθηκε το 1927. Πραγματεύεται την αλλοτρίωση των εργαζομένων εξαιτίας της μονότονης γραφειοκρατίας.

### B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

**Δημόσιοι υπάλληλοι**

Οί υπάλληλοι ὅλοι λιώνουν καὶ τελειώνουν  
σὰν στῆλες δυὸ δυὸ μὲς στὰ γραφεῖα.  
(Ἡλεκτρολόγοι θὰ ἴναι ἡ Πολιτεία  
κι ὁ Θάνατος, ποὺ τοὺς ἀνανεώνουν.)

Κάθονται στὶς καρέκλες, μουτζουρώνουν  
ἀθῶα λευκὰ χαρτιά, χωρὶς αἰτία.  
«Σὺν τῇ παρουσίᾳ ἀλληλογραφία  
ἔχομεν τὴν τιμὴν» διαβεβαιώνουν.

Καὶ μονάχα ἡ τιμὴ τοὺς ἀπομένει,  
ὅταν ἀνηφορίζουμε τοὺς δρόμους,  
τὸ βράδυ στὸ ὄχτώ, σὰν κορντισμένοι

Παίρνουν κάστανα, σκέπτονται τοὺς νόμους,  
σκέπτονται τὸ συνάλλαγμα, τοὺς ὄμους  
σηκώνοντας οἱ υπάλληλοι οἱ καημένοι.

**Ελεγεία και σάτιρες, 1927. Ποιήματα και  
πεζά. Ερμής, 1979. 104.**

**Δραστηριότητα 1η**

**α)** Ποιες ενέργειες των εργαζομένων δείχνουν την κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει εξαιτίας της αλλοτρίωσης που προκαλεί η εργασία; Να απαντήσετε σε 50-60 λέξεις περίπου.

**(Μονάδες 10)**

**β)** Ποιο είναι το κυρίαρχο συναίσθημα που αποπνέει το ποίημα :

- 1) ανία
- 2) θυμός
- 3) λύπη

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση.

**(Μονάδες 5)**

**Δραστηριότητα 2η**

**α)** Το συγκεκριμένο ποίημα θεωρείται σονέτο. Να εντοπίσετε δύο μορφικά του χαρακτηριστικά και να δώσετε αντίστοιχα παραδείγματα.

**(Μονάδες 5)**

**β)** Να σχολιάσετε δύο διαφορετικές γλωσσικές επιλογές του Καρυωτάκη με αναφορές μέσα στο ποίημα. Τι εξυπηρετούν αυτές οι επιλογές στο ποίημα;

**(Μονάδες 5)**

**γ)** Να εντοπίσετε μια παρομοίωση και μια προσωποποίηση στο ποίημα και να αιτιολογήσετε τον ρόλο τους.

**(Μονάδες 5)**

**Δραστηριότητα 3η**

Η αλλοτρίωση στο χώρο της εργασίας αποτελεί ένα πρόβλημα που μαστίζει τους εργαζόμενους, όπως φαίνεται και από το παραπάνω ποίημα του Καρυωτάκη. Σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων να επισημάνετε τους παράγοντες εξαιτίας των οποίων το πρόβλημα της αλλοτρίωσης έχει αποκτήσει ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις στις μέρες μας.

(Μονάδες 20)

